

О.В. Гнатюк
кандидат психологічних наук,
провідний науковий співробітник
лабораторії психодіагностики та науково-психологічної інформації
Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України,
e-mail: gnatolga@ukr.net

РОЗВИТОК МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ ОБДАРОВАНИХ УЧНІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

В умовах трансформації суспільства актуальною є проблема формування та розвитку особистості, здатної проявляти й реалізовувати себе в умовах постійних змін, гнучко і самостійно використовувати набуті знання та компетентності в різноманітних життєвих ситуаціях. У «Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті» зазначено, що система освіти має забезпечувати підтримку обдарованих дітей і молоді, розвиток у них творчих здібностей, формування навичок самоосвіти і самореалізації особистості [1]. Це зумовлює той факт, що реформування системи освіти, розбудова Нової української школи стають важелями, які спрямовані на виявлення, підтримку та розвиток обдарованості, використання потенціалу обдарованої особистості. Вирішення цього важливого завдання покладено, насамперед, на систему освіти та виховання, що потребує принципово нових підходів до навчання, виховання, організації позакласної роботи, постійного оновлення форм, методів, технологій з метою ефективнішого впливу на розвиток особистості дитини.

Мотивація до навчання у багатьох працях розглядається як складова обдарованості, а також як один із провідних чинників, що зумовлюють її розвиток на рівні зі здібностями, креативністю, відданістю професійній діяльності, інтересом та можливостями [4].

У більшості наукових розвідок під мотиваційною складовою розвитку обдарованості розуміють внутрішню мотивацію, тобто, безпосередню мотивацію до навчальної діяльності. Зовнішня мотивація передбачає виконання завдань під впливом зовнішніх факторів.

Незважаючи на розповсюджену серед науковців думку, що обдаровані учні мають лише внутрішню мотивацію до навчання, дослідники М. Ковінгтон та Ф. Дрей доводять, що значна кількість академічно обдарованих учнів мають як внутрішню, так і зовнішню мотивацію [2]. Інші дослідження вказують на однаковий рівень внутрішньої та зовнішньої мотивації серед академічно обдарованих учнів.

Цікавим дослідженням є досвід розвитку мотивації до навчання обдарованих учнів, запропонований американським фахівцем у сфері освіти обдарованих Б. Геббрандом. Він, використовуючи власний педагогічний досвід, надає практичні рекомендації щодо розвитку мотивації обдарованих учнів до навчання, зокрема:

- допитливість викликає зацікавлення (вчителі мають стимулювати розвиток допитливості учнів через евристичні запитання, привертаючи їх увагу до предметів та явищ навколишньої дійсності);
- порівняння, протиставлення, протиріччя та розв'язання суперечності (вчителі мають створювати ситуації, що стимулюють використання учнями методів аналізу, синтезу, узагальнення та порівняння для розв'язання суперечливої навчальної проблеми);
- заохочення учнів до висування гіпотез (учителі повинні заохочувати учнів висувати гіпотези на будь-якому навчальному занятті при вивченні будь-якої теми);
- усвідомлення власних досягнень (позитивно впливає на мотивацію до навчання, оскільки перше досягнення спонукає до наступних. Обдарованих учнів необхідно навчити усвідомлювати власну компетентність, формуючи почуття задоволення від виконаного завдання, розв'язаної проблеми);
- упевненість вчителя в учнях (учні краще навчаються, коли відчувають, що вчитель бажає їм успіху);
- учительський запал (учитель має мотивувати учнів власним ентузіазмом);
- різноманітність методів викладання (оскільки одноманітна навчальна діяльність викликає нудьгу, то учитель повинен використовувати методи та прийоми професійної діяльності з учнями під час навчання предмету, а також застосовувати прогресивні технології);
- піклування вчителя про учнів (учні мають відчувати, що вони не байдужі учителю);
- автономія учнів (зважаючи на різний рівень здібностей учнів, а також інтересів, учитель повинен давати учням більшу свободу вибору) [3].

Зазначимо, що окреслені рекомендації щодо розвитку мотивації обдарованих учнів висувають високі вимоги до особистості вчителя і його професіоналізму. У цьому контексті слухним є зауваження, що для того, щоб діяльність з обдарованими учнями була максимально ефективною, вчителі мають пройти спеціальну підготовку [4].

Список використаних джерел

1. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. Київ : Шкільний світ, 2001.16 с.
2. Covington M. V. The developmental course of achievement motivation: a need-based approach. 2002. P. 3–56.
3. Hebebrand B. Motivating the gifted student. URL : <http://www.examiner.com/article/motivating-the-gifted-student>
4. Subotnik R. F. Rethinking giftedness and gifted education: a proposed direction forward based on psychological science. *Psychological science in the public interest*. 2011. Vol. 12 (1). P. 3–54.

